

Maarten Baas

Rasontwerper tegen wil en dank

Het Groninger Museum presenteert een grote overzichtstentoonstelling van de Nederlandse ontwerper Maarten Baas (1978). Deze zoon van een dominee en lerares wist als kind al dat hij ontwerper wilde worden, maar kon op de Design Academy in Eindhoven aanvankelijk zijn draai niet vinden. Het gebrek aan spontaniteit binnen het design verbaasde hem hogelijk. Met zijn afstudeercollectie Smoke brak hij vrijwel direct door. Maarten Baas lijkt een nonchalante ontwerper die maar wat aanrommelt, maar blijkt heel gericht vorm te geven. Hij vaart op zijn intuïtie en waardeert bovenal de schoonheid van het onvolmaakte en het onverwachte. Zijn atelier is gevestigd in een oude boerderij op het platteland van Brabant.

TEKST: PETER VAN KESTER

Smoke (2002)

In dit afstudeerwerk speelde Maarten Baas met twee opvattingen over schoonheid: perfectie en onvolmaaktheid. Hij houdt van vergankelijkheid en vindt een gedeukte auto mooier dan een spiksplinternieuw model. Hij begon meubels in brand te steken en deed dit niet zomaar, maar heel gecontroleerd: met een gasbrander terwijl de brandspuit altijd onder handbereik was. De constructie bleef intact want je moet het meubel kunnen blijven gebruiken. Zodra Baas tevreden was over de vorm, werkte hij deze af met een beschermende laag transparante epoxyhars en zijdeglans lak. Indien nodig werd een meubel opnieuw bekleed zodat het zijn oorspronkelijke functie weer kon vervullen. Behalve design-iconen verbrandde Baas ook Ikea en huis-tuin-en-keukenmeubels. Voor de Amerikaanse hotelier Ian Schrager 'smookte' hij eens enkele honderden stoelen voor de meubilering van een hotel. Producent Moooi nam een kroonluchter en een fauteuil in de collectie op. Deze worden geproduceerd op de Filipijnen van speciaal ontworpen, nieuwe producten. Stukken uit de Smoke collectie zijn opgenomen in toonaangevende museumcollecties zoals het Victoria & Albert Museum in Londen en het Groninger Museum.

'Where There's Smoke...' (2004)

In 2004 nodigde de Moss gallery in New York Maarten Baas uit voor een solotentoonstelling van verbrande designklassiekers. Baas ging verder dan zijn afstudeerproject en verbrandde nu ook klassiekers van Gerrit Rietveld, Antoni Gaudí, Ettore Sottsass en anderen. Hij wilde weten of een (onaantastbaar) design-icoon onder invloed van het vuur schoonheid zou kunnen voortbrengen. Opmerkelijk is dat een Sottsass kast, gemaakt van spaanplaat, heel anders want trager brandt dan een eikenhouten stoel van Gaudí of een multiplex meubel van Eames dat laag na laag afbrandt. Overigens stak de Italiaanse ontwerper-architect Alessandro Mendini in 1974 al meubels in brand. Hij deed dat uit protest tegen de gestandaardiseerde meubelindustrie én vanuit een spiritueel-rituele benadering, geïnspireerd door de Arte Povera. Onderdelen uit de collectie 'Where there's smoke' werden opgenomen in musea zoals het San Francisco MoMa en het Centraal Museum Utrecht. Speciaal voor het Groninger Museum werkt Maarten Baas aan een nieuwe te produceren serie van 'Where there's Smoke...'

Treasure (2005)

Ook de Treasure-collectie ontstond vanuit de behoefte spontaan te werken. Baas timmerde met hamer en spijkers en gevonden stukken MDF-plaat een stoel in elkaar zoals hij als kind al hutten bouwde. Improviserend wanneer bepaalde onderdelen te lang of te kort waren. De stoel werd uiteindelijk gespoten in één kleur die zorgt voor samenhang. Om de stoel vervolgens in serie te kunnen reproduceren, kocht Baas het houtafval op van een meubelfabriek. Zolang de productie van die fabriek in stand bleef, kon hij erop bouwen. Het ging hem in dit project om het plezier en de uitdaging van wat je met afval nog kunt doen. Ecologische motieven speelden een ondergeschikte rol. In de verwante serie 'Hey Chair be a bookshelf!', ook uit 2005, werkte Baas vanuit hetzelfde principe van spontane stapeling.

Clay (2006)

Maarten Baas is een echte doener en ontwerpt met zijn handen. Voorbereidende schetsen maakt hij nauwelijks en ook de computer gebruikt hij weinig. Dus was het niet vreemd dat hij in 2006 meubels ging kleien, spontaan als een kind. Hij begon industriële klei aan te brengen op een metalen binnenkern die hij daarna kleurde en polijste. De collectie werd in felle kleuren uitgevoerd en omdat Baas geen mallen gebruikt, zijn het allemaal unieke stukken. Er ontstond een uitgebreide familie, compleet met ventilatoren, waarvan onderdelen zijn opgenomen in de collecties van het Stedelijk Museum Amsterdam en het Musée des Arts Decoratifs in Paris. Baas verzorgde ook speciale edities, onder meer voor Louis Vuitton and Berluti. Hij ontwierp in 2011 samen met Bertjan Pot en Walter van Beirendonck de collectie CLAY furniture specials. Toen de CLAY collectie 10 jaar bestond is er een serie uitgebracht van 2 bronzen modellen, gepatineerd en gepolijst en elk in een oplage van 10 exemplaren. Voor restaurant Mendini in het Groninger Museum ontwikkelde Baas stoelen, tafels en verlichting. Omdat deze stukken intensief worden gebruikt, zijn ze niet alleen aan de buitenkant gelakt, maar is de klei gepigmenteerd d.w.z. tot op de kern gekleurd. (Plain CLAY)

Real Time (2009)

In het werk van Maarten Baas spelen thema's als tijd, melancholie en vergankelijkheid een grote rol. Briljant gaf hij dit vorm in zijn collectie 'Real Time' die hij in 2009 met veel succes in Milaan presenteerde. Het waren feitelijk klokken, waarin hij 12-uur durende films verwerkte van mensen die de tijd letterlijk wegpoetsen en met een viltstift opnieuw noteren. 'Real Time' is een bijzondere combinatie van theaterkunst, film en design, waarbij het lijkt alsof er werkelijk iemand in de klok zit opgesloten. Baas gaf zijn 'Real Time' klokken verschillende vormen: als antieke, staande klok (onder meer 'the Grandfather Clock', aangekocht door het Rijksmuseum in Amsterdam), maar ook als een performance, waarin twee mensen vuilnis in de vorm van de wijzers van een klok, steeds een stukje naar voren vegen en zo het verstrijken van de tijd voel- en zichtbaar maken. ('Sweepers'). Het principe van 'Real Time' is inmiddels ook toegepast op Schiphol, waar een standaard klok werd 'gehumaniseerd' tot de 'Schiphol Clock' (2016). Baas verwerkte het idee ook in een iPhone app.

More or Less Chair voor Gispen (2011)

Jarenlang had Maarten Baas grote moeite met de meubelindustrie die in zijn ogen eindeloze aantallen, steeds dezelfde meubels 'uitpoept'. Saai en voorspelbaar. Zijn hart ligt bij variatie en imperfectie. Groot was zijn opwinding toen hij in nauwe samenwerking met de Nederlandse fabrikant Gispen een stoel kon ontwerpen en produceren die hieraan ontsnapt. Standaard kuipen worden at random gezaagd uit platen multiplex, op basis van vooraf gemaakte, spontane schetsen van Baas. Iedere stoel wijkt daarom meer of minder af van de oorspronkelijke vorm. De stoelen zijn van staal en multiplex. Zo slaagde Baas erin een lang gekoesterde droom waarheid te laten worden en vrijwel originele stukken in massaproductie te maken.

'Baas is in town' (2014)

Maarten Baas is kritisch over de maatschappelijke rol van ontwerpers en de relatie tussen marketing en design. Zo was hij 5 jaar lang niet aanwezig op de jaarlijkse Designweek in Milaan, iets dat je je als jong ontwerper eigenlijk niet kunt permitteren. Het was uit protest tegen de oppervlakkigheid van veel design dat daar wordt gepresenteerd. Tegelijk is Milaan een explosie van creativiteit en mogelijkheden. Dus toen hij in 2014 'terugkwam' deed hij dat in de vorm van een humoristische installatie 'Baas is in town'. Het was een soort circus vol bewegende objecten en lampen in felle kleuren, dat aanschurkte tegen de beeldende kunst. 'Baas is in town' was een hybride stapeling in de geest van de Brabantse kunstenaar John Körmeling, waarin Baas zijn eigen positie ter discussie stelt. Het leverde hem de Milan Design Award van 2014 op. Onderdelen werden opgenomen in de collectie van het Centraal Museum in Utrecht. Afgelopen herfst presenteerde Baas tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven een aantal installaties, waarin hij zijn carrière kritisch op de hak nam. Herinnerend aan de soms macabere atmosfeer van Edward Kienholz of de knagende nostalgie van het Russische kunstenaarschap Kabakov.

Tree Trunk chair (2016)

In zijn recente project 'The Tree Trunk Chair' schakelde Baas de natuur in als ontwerper. En de tijd want het ontwerp zal pas over 200 jaar voltooid zijn. Hij plaatste een mal naast een boom die er in de loop der jaren tegenaan en in zal groeien. Na twee eeuwen wordt deze mal verwijderd en kan er een kolossale fauteuil worden geoogst door de stam te verzagen. Baas ontwikkelde dit procédé in nauwe samenwerking met ontwerper Gavin Munro die bekendheid kreeg met zijn 'Grown Furniture'-series. Hierin laat hij bomen groeien in de vorm van stoelen zodat de meubels bijna kant-en-klaar geoogst kunnen worden. Moeizame, intensieve houtbewerking-procédés worden daardoor overbodig. Het Groninger Museum zal de 'Tree Trunk Chair' de komende eeuwen verzorgen en plant dit jaar de eerste boom in hun tuin bij de Menkemaborg.

Meer weten

Bezoeken
'Hide & Seek - Maarten Baas'
Groninger Museum
Groningen
www.groningermuseum.nl
18-02 t/m 24-09